

'Groningers hebben meer humor dan Friezen'

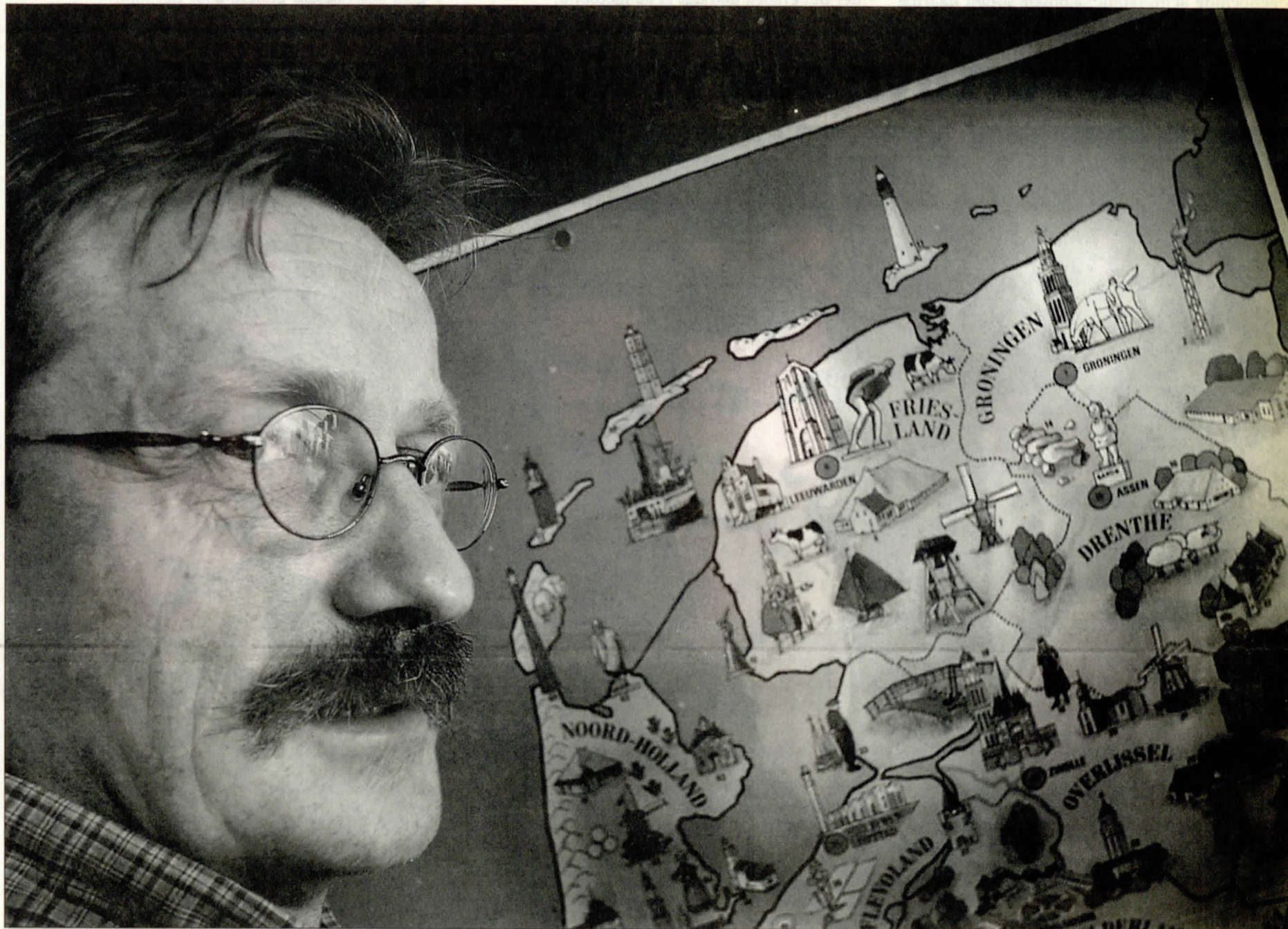
Historicus Meindert Schroor verklaart in lezing verschillen tussen beide provincies

Groningen en Friesland, in wezen hetzelfde. Blubber met dijken erom, en wierden of terpen erin. En niet eens zo lang geleden sprak men ook nog dezelfde taal, Fries voor alle duidelijkheid. Anno 2002 zijn de gebieden verschillend, in taal, mentaliteit en ontwikkeling. Over hoe het zo heeft kunnen lopen houdt geograaf en historicus Meindert Schroor vanavond een lezing in Groningen.

Door Jaap Kiers

LEEUWARDEN ■ Tot in de middeleeuwen was Friesland on-eindig veel meer dan het huidige Friesland. Het omvatte de hele landstreek aan de waddenzee, inclusief Noord-Duitsland. West-Friesland in Noord-Holland, de huidige provincie Friesland, de Groninger Ommelanden en het Duitse Ost-Friesland. Het landschap was vergelijkbaar, de taal evenzo. Toch lijken tegenwoordig de contrasten groter dan ooit. Lijkt Groningen, met een andere taal en een eigen mentaliteit, een merkwaardige hap uit het Groot-Friesland van toen.

Schroor verklaart dat uit de steeds dominantere rol die de stad Groningen ("Van oorsprong een Drentse stad.") op de omgeving is gaan uitoefenen in de loop van de geschiedenis. "Je bent geneigd te denken dat het unieke van Groningen gelegen is in zijn universiteit, zijn academisch zie-

Meindert Schroor: Als je voor grootse projecten de juiste toon vindt, zit je in Friesland goed.

Meindert Schroor: Als je voor grootse projecten de juiste toon vindt, zit je in Friesland goed.

bang voor centralisatie geweest. De Groningers deden dat wel."

Tot aan de 15de eeuw had het grote Friesland een eigen rechtsstelsel. Karel de Grote zou Friesland een eigen status hebben gegeven, waarbij het rechtstreeks verantwoording aflegde aan de keizer. Het was ook een natuurlijk logische staat, want ook toen was de wereld boven Zwolle al dichtgeplakt met krantenpapier. "Om er te komen moest je langs veel water of door dat rare Drenthe," stelt Schroor. Drenthe, waar de mens in die dagen feitelijk een zeldzame diersoort was, met, omstreeks 1500 een populatie van niet meer dan 10.000 exemplaren. De provincie Groningen telde toen al zo'n 50.000 inwoners.

Maar de macht van Friesland was tanende. Floris de vijfde pikte West-Friesland in, in het Oosten knabbelde de graaf van Oldenburg en de zeer strategisch gelegen stad Groningen breidde in rap tempo haar invloed in de Ommelanden uit. Vooral doordat de stad aanzienlijke lappen grond van de kloosters verwierf en een spil in de handel werd in Noord-Nederland.

Als in de zestiende eeuw Albrecht van Saksen Friesland in handen krijgt ('door de keizer beleend'), lukt het hem in het huidige Friesland een sterk gezag te vestigen, maar in Groningen blijft het nog eeuwen hommes. Een voorbeeld: Friesland sluit zich in 1580 aan bij de reformatie, de Ommelanden ook, maar de stad Groningen blijft de Span-

jolen trouw. "In het archief vind je tientallen strekkende meters materiaal over de strijd tussen stad en Ommelanden," zegt Schroor. "Uiteindelijk is de naam van de provincie officieel vastgelegd als Stad Groningen en de Ommelanden."

Nationale gevoel

Het vroegere centrale gezag in Friesland verklaart voor een deel het grotere nationale gevoel in de huidige provincie, denkt Schroor. "Friesland is aaneengesmeed, een duidelijk afgebakend landje. In Groningen zijn ze tot in de 19de eeuw doorgedaan met bakkeleien. Dat verklaart hun grotere gevoel voor humor, toch een methode om verschillen te overbruggen. Groningers hebben absoluut

meer humor dan Friezen."

In Friesland, dat eerder op eigen benen stond, heeft particulier initiatief altijd een grotere rol gespeeld dan in Groningen. Bedijking, inpoldering, kanalen graven, het was grotendeels eigen initiatief, waar dat in Groningen, toen de stad eenmaal greep had op zijn ommelanden, voor een belangrijk deel door de overheid geregisseerde zaken waren. En daardoor ook oneindig efficiënter geregeld werd. Groningen als handelsstad bepaalde veel en zo bloeiden begin 20ste eeuw in Groningen industrieën op die volledig aan Friesland voorbij gingen. De aardappelmeel, de strokarton en de (grotere) scheepsbouw.

Anno nu zijn volgens Schroor beide provincies jaloers

LEZING

De lezing van Meindert Schroor is vanavond in het gebouw van de Groninger Archieven, Cascadeplein 4, in Groningen. Het begint om 20.00 uur.

op elkaar. Leeuwarden kijkt met een vals oog naar Groningen. Naar zijn universiteit, zijn museum. "Dat is ook het enige verschil, want verder heeft Leeuwarden alles." Groningen kijkt afgunstig naar de Friezen, waar vaak opmerkelijk veel kan. "Een goeie voetbalclub in Heerenveen, wat is nou Heerenveen? Maar ook de Elfstedentocht, Slagtemarathon, het ijsstadion, Oerol. Als je voor grootse projecten de juiste toon vindt, zit je in Friesland goed."

Duh 22 10 12 02

ningen gelegen is in zijn universiteit, zijn academisch ziekenhuis, zijn museum wellicht. Maar veel belangrijker is het geweest dat de stad Groningen enorm veel grondbezit had buiten de stadsgrenzen. Tot op de dag van vandaag zie je dat het stadsbestuur en het provinciale bestuur in Groningen een haast vanzelfsprekende omgang met elkaar hebben. De stad Groningen krijgt veel meer gedaan van de provincie dan Leeuwarden."

Centralisatie

Schroor noemt als voorbeeld de vestiging van de universiteit in Franeker, en nadrukkelijk niet Leeuwarden, destijds. "Dat is van de Friese Staten een bewuste keuze geweest. Ze zeiden dat moet niet in Leeuwarden, want dan wordt Leeuwarden te belangrijk. De Friezen zijn altijd